

Isabel Allende

Liefde en schaduw

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

De warmte van de eerste zonnige dag verdampte de vochtigheid die zich in de wintermaanden in de aarde had opgehoopt en koesterde de broze botten van de bejaarden die over de speciaal voor hen aangelegde tuinpaden wandelden. Alleen de melancholische man was in bed blijven liggen, het zou geen zin hebben hem naar buiten te brengen in de frisse lucht. Zijn ogen zagen slechts zijn eigen nachtmerries en zijn oren waren doof voor het tumult van de vogels. Josefina Bianchi, de actrice, was gekleed in de lange zijden japon die ze een halve eeuw geleden altijd gedragen had als ze Tsjechov declameerde en ze droeg een parasol om haar huid van gebarsten porselein te beschermen. Langzaam schuifelde ze vooruit tussen de perken die binnenkort weer overdekt zouden zijn door bloemen en meikevers.

‘Anne jongens,’ mompelde de tachtigjarige vrouw glimlachend. Tussen de vergeet-mij-nietjes nam ze een lichte beroering waar en vermoedde daarin de aanwezigheid van haar aanbidders, die altijd anoniem van haar gehouden hadden en zich nu schuilhielden tussen de planten om haar te bespieden.

De kolonel had zich met behulp van het aluminium

looprek dat zijn wattenbenen moest ondersteunen, een paar centimeter verplaatst. Om het aanbreken van de lente te vieren en voor het groeten van de nationale vlag, wat iedere ochtend punctueel moest gebeuren, had hij de medailles die Irene van karton en blik voor hem had gemaakt, op zijn borst geprikt. Als zijn zwoegende longen het toelieten schreeuwde hij bevelen naar de troepen en beval hij de beverige overgrootvaders zich van het Marsveld te verwijderen, aangezien ze anders door de infanteristen met hun kloeke paradepas en hun glimmende laarzen onder de voet konden worden gelopen. Als een onzichtbare gier wapperde de vlag naast de telefoonpaal in de lucht, zijn soldaten stonden stokstijf in de houding en staarden stram voor zich uit, tromgeroffel van tamboers, krachtige stemmen hieven het geheiligde volkslied aan dat alleen voor zijn oren te horen was. Hij werd gestoord door een verpleegster in gevechtstenuue, zwijgzaam en achterbaks als zulke vrouwen zijn, in haar hand een doekje om het kwijl af te vegen dat uit zijn mondhoeken droop en zijn overhemd nat maakte. Hij had haar graag een decoratie willen verlenen of haar in rang willen bevorderen, maar ze had zich alweer omgedraaid en liet hem met zijn goede bedoelingen links liggen. Ze had hem nog gewaarschuwd dat ze hem drie klappen op zijn billen zou verkopen als hij het weer in zijn broek deed. Ze had

er genoeg van om andermans stront op te ruimen. ‘Over wie heeft dat malle mens het toch?’ vroeg de kolonel zich af. Ze bedoelde zeker de rijkste weduwe van het domein; die was de enige in het legerkamp die luiers gebruikte omdat haar spijsverteringsorganen verwoest waren door een schot van een kanon, zodat ze voorgoed aan een rolstoel gekluisterd was, al was zelfs dat geen reden om haar te ontzien. Als ze heel even niet oplette, werden haar linten en speldjes gestolen, de wereld zat vol schurken en gauwdieven. ‘Houdt de dief Ze hebben mijn schoentjes gestolen!’ gilte de weduwe.

‘Stil oma, straks horen de bureu u nog,’ beval de verzorgster die de stoel duwde om haar in de zon te zetten.

De invalide vrouw bleef beschuldigingen roepen tot ze buiten adem was en haar mond wel moest houden wilde ze niet stikken. Ze had echter nog genoeg kracht in haar reumatische vingers om naar de wellusteling te wijzen die stiekem zijn gulp had openge maakt om de dames zijn beklagenswaardige penis te laten zien. Niemand maakte zich daar druk om, met uitzondering van een iel dametje in rouwkleren dat altijd met een zekere vertedering naar die verdroogde vijg keek. Ze was verliefd op de bezitter ervan en ’s avonds liet ze de deur van haar kamer open om hem tot een besluit te brengen.

‘Ramera!’ commandeerde de weduwe prevelend, maar ze kon een glimlach niet onderdrukken omdat ze ineens moest terugdenken aan lang vervlogen tijden, toen ze oog een echtgenoot had, die haar met goudstukken placht te betalen voor het voorrecht tussen haar dikke dijen te mogen binnendringen, iets wat veelvuldig gebeurde. Ze had ten slotte een zak vol gehad, die zo zwaar was dat geen zeeman hem op zijn schouder had kunnen nemen.

‘Waar zijn mijn goudstukken?’

‘Waar hebt u het over, oma?’ vroeg de verzorgster achter de rolstoel afwezig.

‘Jij hebt ze van me gestolen! Ik zal de politie roepen!’

‘Niet zo zeuren, oudje,’ antwoordde de ander zonder zich op te winden.

De aan één kant verlamde man hadden ze op een bank gezet met een plaid over zijn benen, ondanks zijn half verlamde gezicht was hij blijmoedig en waardig. Zijn onbruikbare hand zat in zijn broekzak, in zijn andere hand hield hij een lege pijp. Zijn verstelde colbert met leren stukken op de ellebogen getuigde van Britse elegantie. Hij wachtte altijd op de post en eiste daarom dat hij dicht bij het hek werd gezet, waar hij Irene kon zien binnenkomen en uit haar gezicht kon opmaken of ze een brief voor hem bij zich had. Naast hem in de zon zat een treurige oude man, met wie hij nooit sprak omdat ze vijanden waren, ook al waren ze

alle twee vergeten wat de oorzaak van de onenigheid was geweest. Soms richtten ze per ongeluk toch het woord tot elkaar, zonder antwoord te krijgen, maar dat kwam eerder voort uit doofheid dan uit vijandigheid.

Op het balkon van de eerste verdieping, waar de grote violieren nog geen blad of bloem hadden, was Beatriz Alcántara de Beltrán verschenen. Ze droeg een linzekleurige broek van gemzenleer en een Franse blouse in dezelfde tint, die paste bij haar oogschaduw en haar ring met malachiet. Ze had een lichte ochtendmake-up op, ze was fris en rustig nadat ze haar yoga-oefeningen had gedaan om te ontspannen en de dromen van de nacht kwijt te raken, in haar hand een glas vruchtensap ter bevordering van de spijsvertering en om haar huid lichter te maken. Ze haalde diep adem toen ze zag dat de lucht weer begon te betrekken en ze rekende uit hoeveel dagen het nog duurde voor ze met vakantie zou gaan. Het was een strenge winter geweest en ze had haar bruine kleur helemaal verloren. Ze keek nauwlettend naar de tuin beneden die er door de ontluikende lente prachtig uitzag, maar ze had geen oog voor het licht op de stenen muur en de prilheid van de vochtige aarde. De tweejarige klimop had de laatste vorst overleefd, de blaadjes glinsterden nog van de nachtdauw en het gastenhuis met zijn houten vakwerk en deuren stond

er verveloos en triest bij. Ze besloot het huis te laten schilderen. Haar ogen telden de bejaarden en gleden langs alle kleine details om zich ervan te vergewissen dat al haar orders waren opgevolgd. Behalve de depressieve stakker, die meer dood dan levend in zijn bed was blijven liggen, ontbrak er niemand. Haar blikken richtten zich ook op de verzorgsters, ze zag de schone, gestreken schorten, de gladgekamde haren en de schoenen met rubberzolen. Ze glimlachte voldaan. Alles liep dus op rolletjes en het gevaar van de aanhoudende regen, die een epidemie tot gevolg had kunnen hebben, was geweken zonder haar ook maar één patiënt af te nemen. Met een beetje geluk was ze nog een paar maanden langer verzekerd van haar inkomen, aangenomen dat ook de bedlegerige zieke de hele zomer zou overleven.

Vanaf haar waarnemingspost zag Beatriz hoe haar dochter Irene de tuin van 'Gods wil' binnenging. Met afkeer stelde ze vast dat zij geen gebruik maakte van de zijdeur, die toegang gaf tot de privépatio en de trap naar het appartement op de eerste verdieping, die zij als woning hadden ingericht. Ze had die aparte toegang speciaal laten maken om niet via het bejaardenhuis te hoeven als ze haar eigen woning wilde verlaten of binnengaan. Het verval maakte haar neerslachtig en ze oefende haar toezicht liever uit vanaf een afstand. Haar dochter liet echter geen gelegenheid

voorbijgaan om de gasten een bezoek te brengen. Ze scheen genoeg te scheppen in hun gezelschap en het leek wel of ze een taal had ontdekt die hun doofheid en geheugenzwakte kon overbruggen. Nu liep ze er rond en deelde, met het oog op hun kunstgebitten, zachte snoepjes uit. Ze zag haar op de halfverlamde toelopen en hem een brief tonen. Omdat hij dat zelf niet kon met zijn *ene* bruikbare hand, maakte zij de brief voor hem open en bleef fluisterend naast hem zitten. Daarna maakte het meisje een wandelingetje met de andere oude heer en hoewel haar moeder vanaf het balkon niet kon horen wat ze zei, wist ze dat ze het samen hadden over zijn zoon, schoondochter en de baby, het enige onderwerp waar hij belangstelling voor had. Irene had voor allen een glimlach, een liefkozing, een paar minuten van haar tijd. Intussen bedacht Beatriz op haar balkon dat het haar wel nooit zou lukken om dat zonderlinge jonge meisje met wie zij zo weinig gemeen had, te begrijpen. Ineens was de wellustige opa op Irene toegekomen. Hij legde allebei zijn handen op haar borsten en betastte ze, eerder nieuwsgierig dan wellustig. Gedurende enkele ogenblikken, die haar moeder eindeloos schenen, bleef ze roerloos staan, tot een van de verzorgsters in de gaten kreeg wat er gebeurde en haar te hulp snelde. Maar Irene hield haar tegen. ‘Laat hem toch, hij doet niemand kwaad,’ glimlachte ze. Op haar lippen bijtend

verliet Beatriz haar observatiepost. Ze begaf zich naar de keuken waar Rosa, de dienstbode, de groente voor het middagmaal aan het snijden was en naar het hoorspel op de radio luisterde. Ze had een rond, donker en leeftijdloos gezicht, ontzaglijke heupen, een zachte schoot en enorme dijen. Ze was zo dik dat ze haar benen niet over elkaar kon slaan of zelf op haar rug kon krabben. ‘Hoe was jij je achterkant, Rosa?’ had Irene gevraagd toen ze nog klein was en helemaal verrukt van het gastvrije logge lichaam dat ieder jaar een kilo zwaarder werd. ‘Kind, wat jij toch voor ideeën hebt! Dikte is een van de zeven schoonheden,’ had Rosa daarop onveranderlijk geantwoord, getrouw aan haar gewoonte om in spreekwoorden te spreken.

‘Ik maak me zorgen over Irene,’ zei haar mevrouw en ging op een kruk haar vruchtensap met kleine teugjes zitten opdrinken.

Rosa gaf geen antwoord, maar om haar tot verdere ontboezemingen aan te sporen zette ze wel de radio uit. Haar mevrouw verzuchtte, ik moet met mijn dochter praten, ik heb er geen idee van in wat voor nesten ze zich steekt of wat dat voor snotneuzen zijn met wie ze omgaat. Waarom gaat ze niet tennissen op de club, waar ze tegelijk jongelui van haar eigen stand kan leren kennen? Onder het mom van haar werk doet ze precies waar ze zin in heeft, ik heb jour-

naliste altijd al een verdacht beroep gevonden, echt iets voor onbetekenende mensen, als haar verloofde zou weten wat Irene allemaal uithaalt, zou hij het nooit goedkeuren. De aanstaande echtgenote van een legerofficier kan zich zulke vrijheden nu eenmaal niet permitteren, hoe vaak heb ik haar dat nu al niet verteld? En ze hoeven bij mij niet aan te komen met praatjes dat het ouderwets is om je goede naam te beschermen, het is waar dat de tijden veranderen, maar zo sterk nu toch ook weer niet. Aan de andere kant, militairen behoren tegenwoordig tot de hoogste stand, Rosa, dat is niet meer wals vroeger. Ik heb schoon genoeg van al dat buitenissige gedoe van Irene, ik heb zelf genoeg aan mijn hoofd, zo gemakkelijk is mijn leven niet, dat weet jij ook wel. Sinds Eusebio met de noorderzon vertrokken is en mij liet zitten met geblokkeerde bankrekeningen en genoeg schulden voor een ambassade, heb ik wonderen moeten verrichten om op een enigszins fatsoenlijk niveau te kunnen voortmodderen. Maar alles is verschrikkelijk moeilijk, de oude mensen zijn een last, als het erop aankomt geloof ik dat ze meer geld en moeite kosten dan ze inbrengen, het kost de grootste moeite om ze hun pensioengeld te laten betalen, vooral die vervloekte weduwe, die is altijd achter met haar maandgeld. Zo fantastisch is die hele onderneming uiteindelijk niet. Ik heb absoluut geen zin om mijn dochter ook